

แม่: ภาพสะท้อนความเป็นแม่ ที่สื่อผ่านภาษาและมโนทัศน์ของคนไทย
MOTHER: A REFLECTION OF MOTHERHOOD PORTRAYS IN THE LANGUAGE
AND CONCEPT OF THAI PEOPLE

¹ศุภิสรา เทียนสว่างชัย และ ²นพรัตน์ น้อยเจริญ

¹Supisara Thiensawangchai and ²Nopparat Noyjarean

¹สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹Department of Thai Language for Communication Faculty of Arts, North Bangkok University, Thailand

¹Corresponding Author E-mail: supisara.th@northbkk.ac.th

Received: 2023-05-10

Revised: 2023-07-29

Accepted: 2023-08 -29

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการใช้อุปมาอุปไมยเพื่อสื่อถึงความเป็นแม่ ที่ปรากฏอยู่ในการใช้ภาษาเชิงความเปรียบ โดยเก็บกลุ่มตัวอย่างจากนิตยสารเกี่ยวกับแม่และลูก ซึ่งเป็นนิตยสารเฉพาะกลุ่มที่มีเนื้อหาที่สื่อถึงความเป็นแม่ที่สะท้อนระบบมโนทัศน์ หรือ “มโนอุปมาอุปไมย” (Conceptual metaphor) และความคาดหวังของสังคมต่อผู้เป็นแม่ ที่แตกต่างไปจากสังคมสมัยก่อน ผ่านการใช้อุปมาอุปไมย โดยใช้กรอบแนวคิดมุมมองอุปมาอุปไมยตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน ของ เลคอฟและจอห์นสัน เพื่อศึกษาถ้อยคำอุปมาอุปไมยและมโนอุปมาอุปไมย ที่สะท้อนกรอบแนวคิดของการเป็นแม่ยุคใหม่ ผลการศึกษาพบว่า อุปมาอุปไมยของแม่ที่กล่าวถึงในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของแม่ในสังคมร่วมสมัย ที่ถูกคาดหวังให้เป็นทั้งผู้หญิงที่ทำงานเก่งทั้งนอกบ้านและในบ้าน โดยใช้บทบาทของการทำงานในฐานะต่าง ๆ มาเปรียบเทียบกับบทบาทของแม่ที่ต้องรับผิดชอบจัดการงานภายในบ้าน มโนอุปมาอุปไมยที่เกี่ยวกับแม่ที่ปรากฏจึงไม่เพียงสะท้อนบทบาทแม่ของผู้หญิงยุคใหม่ แต่ยังแสดงให้เห็นการผลิตซ้ำว่าทรมความคาดหวังต่อผู้หญิงที่ยังวนเวียนอยู่ในมิติเดิม

คำสำคัญ: มโนอุปมาอุปไมย; แม่; สังคมร่วมสมัย

Abstract

The purpose of this research paper is to study how to use metaphors to portray motherhood that appears in the use of metaphorical language by gathering samples from magazines about mothers and children, which are specialty magazines with Content that conveys motherhood that reflects the conceptual system or conceptual metaphor and the

and social expectations towards mothers which are different from the society in the past through the use of metaphors of Mother is using Lakoff and Johnson's conceptual framework for the metaphorical viewpoint that was utilized to investigate metaphors that reflect the concept of motherhood in the new era. The research's findings indicated that mothers are like administrators stated in magazines about mothers and children showing the roles of mothers in contemporary society, which are expected to be both women who work successfully outside and inside their houses by comparing the roles with those of a mother who is responsible for managing home tasks. The metaphor of a mother that appears not just only to reflect the responsibilities of women in modern society as mothers but also demonstrates the replication of a discourse of expectation toward women in today's society that persists in the same dimensions.

Keywords: Conceptual Metaphor; Mother; Contemporary Society

บทนำ

แม่ หนึ่งในบทบาทที่ถูกทำให้ผูกติดกับความเป็นหญิงมาหลายยุคหลายสมัย ซึ่งความคาดหวังต่อผู้หญิงในฐานะแม่ก็เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคมในแต่ละยุคสมัย แต่ไม่ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ความคาดหวังและบทบาทของความเป็นแม่ยังคงมีความสำคัญ และถูกนำมาเป็นบรรทัดฐานชี้วัดความสำเร็จของผู้หญิงที่รับบทบาทแม่ในแต่ละยุค

ในยุคปัจจุบัน ผู้หญิงได้รับโอกาสทางสังคมมากขึ้นกว่าในสมัยก่อน ทั้งในด้านการประกอบอาชีพและการขับเคลื่อนสังคม ผู้หญิงสมัยใหม่พึ่งพาตัวเอง และสามารถนำพาตนเองไปสู่บทบาทสำคัญในหน้าที่การงาน ดังจะเห็นได้จากหนังสือ *Enlightened Power : How Women Are Transforming The Practice of Leadership* (Coughlin, Wingard, and Hollihan, 2011) มีบทความจำนวน 30 บทความที่มีเนื้อหาถึงผู้หญิงที่ประสบความสำเร็จในฐานะผู้นำ และให้การชื่นชมผู้หญิงที่มีความสามารถและมีความมั่นใจ ที่พร้อมจะก้าวสู่ตำแหน่งงานที่สูงขึ้น และรับบทบาทผู้นำในองค์กรที่ได้รับการยอมรับ และเปี่ยมไปด้วยคุณภาพ

บทบาทของผู้หญิงในสังคมร่วมสมัยมีความหลากหลายและมีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะบทบาทผู้หญิงในฐานะผู้นำ หรือบทบาทในด้านการงานแขนงต่าง ๆ ที่ผู้หญิงได้รับการยอมรับมากขึ้นนอกเหนือจากบทบาทของการทำงานในฐานะ “ผู้หญิงทำงาน” หรือ *working woman* แล้ว บทบาทความเป็นแม่ของผู้หญิงก็มีการเปลี่ยนแปลงไปจากค่านิยมในสมัยก่อน คุณสมบัติของผู้หญิงยุคใหม่ที่ต้องฉลาด ทันโลก มั่นใจ และสามารถบริหารจัดการหน้าที่การงานได้ดี ได้กลายมาเป็นเป็นหนึ่งในคุณสมบัติของคุณแม่ยุคใหม่ ที่ถูกคาดหวังให้แม่ สามารถบริหารจัดการลูกและการงานในบ้านได้ดีเช่นเดียวกัน

บทบาทความเป็นแม่ของผู้หญิงยุคใหม่ ได้ถูกสะท้อนผ่านสื่อร่วมสมัยในหลายรูปแบบ โดยเฉพาะในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก ที่นำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นแม่ที่เกี่ยวข้องกับบทบาท หน้าที่ และความ

รับผิดชอบที่มีต่อการเลี้ยงและดูแลลูก ซึ่งมักจะสร้างและนิยามตัวตนของผู้หญิงให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป เนื่องจากปัจจุบันผู้หญิงมีบทบาทในสังคมมากขึ้น บทบาทของผู้หญิงยุคใหม่จึงต้องรับบทบาทการเป็นแม่ที่เพียบพร้อมและฉลาด เก่งการเรียนรู้รอบด้าน อีกทั้งยังสามารถแก้ปัญหา และตัดสินใจแทนหัวหน้าครอบครัวได้

การใช้อุปมาอุปไมยเพื่อสื่อถึงความเป็นแม่ ในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และลูก ทำให้เราเข้าใจระบบมโนทัศน์ หรือ “มโนอุปมาอุปไมย” (Conceptual metaphor) ที่สะท้อนบทบาทและมุมมองของความเป็นแม่ในยุคสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี โดย Lakoff, and Mark (1980) ผู้เสนอมุมมองอุปมาอุปไมยตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานได้จำแนกอุปมาอุปไมยเป็นสองระดับ คืออุปมาอุปไมยในระดับถ้อยคำเรียกว่า ถ้อยคำอุปมาอุปไมย (metaphorical expressions) หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นการเปรียบเทียบซึ่งผู้ใช้ภาษาสื่อสารกันทั่วไปในชีวิตประจำวัน และอุปมาอุปไมยในระดับมโนทัศน์ เรียกว่า มโนอุปมาอุปไมย (Conceptual metaphor) หมายถึง ความคิดซึ่งมีลักษณะเป็นความเปรียบเทียบที่อยู่ในระบบการรับรู้หรือระบบปริชานของผู้ใช้ภาษา

บทความชิ้นนี้มุ่งวิเคราะห์ถ้อยคำอุปมาอุปไมยของแม่ ในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก เพื่อศึกษาว่าอุปมาอุปไมยดังกล่าวสะท้อนมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็กอย่างไร อุปมาอุปไมยนักบริหารสามารถสะท้อนบทบาทของผู้หญิงยุคใหม่ได้อย่างไร และทำหน้าที่ประกอบสร้างวาทกรรมความเป็นแม่ให้กับผู้หญิงยุคใหม่ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอุปมาอุปไมยกับบทบาทของความเป็นแม่ในวาทกรรมสื่อประเภทนิตยสาร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาทฤษฎีแนววรรณศาสตร์ปริชาน วิจารณ์ปฏิบัติศาสตร์ ตามแนวคิดการศึกษาอุปมาอุปไมยของ Lakoff, and Mark (1980)

ขั้นตอนที่ 2 เก็บข้อมูลจากนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก ที่วางจำหน่ายในประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ใช้ภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาเนื้อหาภายในเนื้อหาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก โดยเลือกจากการใช้

กลวิธีการใช้ภาษาและความเปรียบเทียบกับแม่

ขั้นตอนที่ 5 เก็บกลุ่มตัวอย่างโดยคัดเลือกจากนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก ได้แก่ นิตยสาร M&C แม่และเด็ก, Modern Mom, Mother and Care และ Mother&child

ขั้นตอนที่ 6 วิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปมาอุปไมย การเปรียบเทียบแม่กับสิ่งต่าง ๆ ถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่สะท้อนจากผู้ใช้ภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Presentation of the Research Results)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสรรคกับบทบาทของความเป็นแม่ในวาทกรรมสื่อประเภทนิตยสาร ผลการวิจัยพบว่า ในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็กมีการใช้โนอุปสรรคเกี่ยวกับแม่ในแง่มุมที่หลากหลาย ถ้อยคำที่ใช้ในเปรียบเทียบได้สะท้อนบทบาทของแม่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยโดยมีโนอุปสรรคที่ปรากฏ คือ

แม่ในฐานะนักบริหาร ผู้หญิงมิติใหม่ในบทบาทเดิม

ในกระแสการเปลี่ยนของโลก บทบาทของผู้หญิงเป็นสิ่งที่มีความเคลื่อนไหวไปตามกระแสแห่งยุคสมัยอยู่เสมอ และสิ่งหนึ่งที่มักถูกกล่าวถึงอยู่เสมอคือ บทบาทของความเป็นแม่ ที่ไม่ว่ากระแสสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ความเป็นแม่ของผู้หญิงยังถูกให้ความสำคัญเสมอมา เห็นได้จากในสื่อประเภทต่าง ๆ ที่มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแม่และครอบครัวมาโดยตลอด โดยเฉพาะในนิตยสารที่มีหัวเรื่องเกี่ยวกับแม่และเด็กโดยเฉพาะ

เนื้อหาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็กในกลุ่มผู้หญิงที่เป็นแม่ ต่างให้ความนิยมและศึกษาหาความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงลูก อีกทั้งยังเป็นการปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มของคุณแม่ด้วยกัน แสดงให้เห็นถึงสถานะของผู้หญิงที่ถึงแม้จะมีความรู้ อ่านออกเขียนได้ สามารถทำงานหารายได้เลี้ยงตนเอง แต่ก็ยังคงพยายามเป็นรับบทบาทเป็นแม่ที่ดี เป็นแม่ที่ดำเนินตามหลักการเลี้ยงลูกที่ถูกต้อง ซึ่งการพยายามสวมบทบาทหญิงแกร่ง หรือ working woman ไปพร้อม ๆ กับการเป็นแม่ที่ดีของลูกนั้น ได้สะท้อนผ่านการใช้ภาษาที่บอกเล่าหน้าที่ของผู้เป็นแม่และความคาดหวังต่อลูกของตนเอง

ในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็กมีการนำเสนอเนื้อหาที่บอกเล่าหน้าที่ของผู้เป็นแม่ในหลาย ๆ แง่มุม โดยบอกเล่าผ่านตัวผู้เป็นแม่เอง คุณหมอ หรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัญหาแม่และเด็ก ซึ่งการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกนี้ สอดคล้องกับแนวคิดหน้าที่ของอุปสรรคที่ Halliday (1994) เสนอไว้ว่ามี 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1.หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด 2.หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ ดังนั้น อุปสรรคของแม่ที่ถ่ายทอดในนิตยสารจึงสามารถถ่ายทอดความคิด และค่านิยมเกี่ยวกับผู้หญิงและการเป็นแม่ ผ่านการเรียบเรียงความ

จากการศึกษาพบว่า เนื้อหาจากประสบการณ์คำบอกเล่า หรือเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของแม่ มีการใช้ถ้อยคำอุปสรรคที่หลากหลาย และน่าสนใจในโอกาสต่าง ๆ ถ้อยคำอุปสรรคที่กลุ่มคนดังกล่าวใช้เป็นจำนวนมาก คือ อุปสรรค [แม่คือนักบริหาร] ผู้เขียนบทความนำถ้อยคำที่ใช้ในบริบทการบริหารมาใช้ในบริบทการเลี้ยงดูลูก ซึ่งแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบการเลี้ยงดูเป็นการบริหารจัดการ การลงทุนที่มีผลกำไร อาชีพของนักบริหาร เปรียบเป็นบทบาทความเป็นแม่ กลยุทธ์ที่ใช้ในวงการธุรกิจ เปรียบเป็นวิธีการดูแลลูก การบริหาร เปรียบเป็นการดูแล เอาใจใส่ เลี้ยงดู การลงทุน ลงแรง จ่ายราคา เปรียบเป็น

การทุ่มเท เอาใจใส่ประเมินผลเปรียบเทียบเป็นการติดตาม การปรับปรุง/พัฒนาเปรียบเทียบ เปลี่ยนวิธีการเลี้ยง และ ผลปลายทาง เปรียบเป็นความสำเร็จของลูก ตามตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“การบริหารเวลาของลูกอย่างดี นอกจากเป็นโอกาสที่พ่อแม่จะสามารถพัฒนาศักยภาพของลูกได้แล้ว ทำให้มีกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว และยังเป็นการฝึกวินัยชีวิตให้กับเด็กอีกด้วย ดังตัวอย่างพ่อแม่ นักดนตรี ก็ปรารถนาจะเห็นลูกเป็นนักดนตรี เช่นเดียวกับตน เวลาส่วนใหญ่ของลูกจึงใช้ไปกับการเล่นดนตรี และ สอนดนตรีให้ลูก พ่อแม่บางท่านอยากเห็นลูกเป็นนักอ่าน เวลาส่วนใหญ่ก็จะใช้เพื่อสร้างเมล็ดพันธุ์ “นักอ่าน” แก่ลูกเป็นต้น ดังนั้นสิ่งที่จะต้องทำก่อนคือ การวางเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพของลูกก่อน แล้วจึงวางแผนการใช้เวลาลูก แล้วนำไปสู่การวางตารางเวลาที่มีประสิทธิภาพ” (Barra, 2014)

จากตัวอย่างมีการใช้คำ การบริหาร การวางเป้าหมาย การพัฒนาศักยภาพ วางแผนและประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้ในวงความหมายของการบริหารจัดการองค์กร เมื่อนำมาใช้ในบริบทของการดูแลเลี้ยงดูลูก จึงแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบการบริหารกับการเลี้ยงดูลูก โดยเปรียบเทียบการบริหารเวลา กับการเลี้ยงดูลูก การวางเป้าหมายกับการกำหนดวิธีการเลี้ยง พฤติกรรมของลูก การพัฒนาศักยภาพของบุคคลในองค์กรกับการพัฒนาศักยภาพของลูก การวางแผนกับการดูแล และประสิทธิภาพที่ได้กับผลที่เกิดกับลูก

การเลือกใช้คำที่เกี่ยวข้องกับการทำงานบริหารในตัวอย่างที่ 1 ได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของความเป็นแม่ที่เปลี่ยนแปลงไป แม่ไม่ได้มีหน้าที่เพียงแค่เลี้ยงดูให้เจริญเติบโตเท่านั้น แต่ยังเป็นแม่ที่มีความรู้ในการวางแผนทางในการใช้ชีวิตของลูก เพื่อให้สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมปัจจุบัน แม่มีส่วนในการปลูกฝัง พฤติกรรมและนิสัยส่วนตัวให้เติบโตขึ้นมาเป็นผลผลิตที่พ่อแม่ปรารถนา การนำถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมาใช้กับบทบาทของความเป็นแม่เช่นนี้ ช่วยขับเน้นให้บทบาทของแม่ดูมีอำนาจมากขึ้นกว่าแม่ในสมัยก่อน แม่สามารถขึ้นมามีบทบาทสำคัญในครอบครัวได้เช่นเดียวกับพ่อ มีบทบาทในการควบคุมดูแล และกำหนดความเป็นไปในครอบครัว

ถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ทำให้แม่เป็นผู้ควบคุมดูแลทุกอย่างของลูก มีอำนาจในการควบคุมดูแล รวมไปถึงการประกอบสร้างตัวตนของลูกให้เป็นไปตามที่ต้องการ มโนอุปลักษณ์แม่ คือนักบริหาร มีส่วนช่วยแสดงให้เห็นบทบาทของแม่ที่เด่นชัดขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ก็สะท้อนภาพลักษณ์ของแม่ที่มีความเป็นเผด็จการมากขึ้น ถ้อยคำและน้ำเสียงในเนื้อหาที่ใช้ประกอบบทบาทของแม่ ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่ความรักหรือความอ่อนโยนที่มีต่อลูก แต่มุ่งเน้นไปที่การกระทำอันจะนำไปสู่ความต้องการของพ่อแม่ เช่น “พ่อแม่ นักดนตรี ก็ปรารถนาจะเห็นลูกเป็นนักดนตรีเช่นเดียวกับตน เวลาส่วนใหญ่ของลูกจึงใช้ไปกับการเล่นดนตรี และสอนดนตรีให้ลูก” การแสดงความรักหรือการทำกิจกรรมในครอบครัว จึงเกิดขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายในความปรารถนาของพ่อกับแม่เป็นหลัก ไม่ได้มีการพูดถึงความรู้สึกหรือความต้องการของลูกที่เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ถ้อยคำมโนอุปลักษณ์ แม่คือนักบริหาร จึงอาจสะท้อนอำนาจของแม่ที่เพิ่มมากขึ้น แต่ไม่ได้แสดงให้เห็นสายใยของแม่ที่มีลูกได้เท่าไรนัก

เช่นเดียวกับในตัวอย่างที่ 2 ที่มีการใช้คำในวงการการบริหารธุรกิจ มาใช้ร่วมกับการบรรยายบทบาทของแม่ในการเลี้ยงดูลูก โดยยึดความสำเร็จของลูกเป็นผลผลิตจากการลงทุนจากการลงทุนของพ่อแม่

ตัวอย่างที่ 2

“วัยเด็กถือเป็นโอกาสทองของพ่อแม่ที่จะปลดปล่อยศักยภาพและพัฒนาเขาให้ไปได้ไกลสูงสุด ซึ่งต้องอาศัยลงทุน ลงแรง จ่ายราคาลงไป ซึ่งผู้เขียนคิดว่า ผลปลายทางที่ได้รับนั้นถือเป็นรางวัลแห่งความชื่นใจ ภูมิใจที่ยิ่งใหญ่สำหรับพ่อแม่อย่างแท้จริง” (Barra, 2014)

จากตัวอย่างมีการใช้คำ โอกาสทอง ศักยภาพ พัฒนา ลงทุน ลงแรง จ่ายราคาลงไป และผลปลายทาง ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้ในวงความหมายของการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจเมื่อนำมาใช้ในบริบทของการดูแลเลี้ยงดูลูกจึงแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบการบริหารกับการเลี้ยงดูลูก โดยเปรียบโอกาสทอง กับช่วงเวลาของการเลี้ยงดูลูก ศักยภาพ กับ คุณสมบัติการเจริญเติบโตของลูก การพัฒนาเปรียบกับการเลี้ยงดู การลงทุน ลงแรง จ่ายราคาลงไป กับการทุ่มเทเอาใจให้ลูก ผลปลายทางที่ได้เปรียบกับความประสบความสำเร็จของลูก

การใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ในตัวอย่างที่ 2 ได้สะท้อนให้เห็นบทบาททางที่เปลี่ยนไปของแม่ สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่เป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่และทัศนคติของผู้เป็นแม่ ซึ่งคงปฏิเสธไม่ได้ว่าทุนนิยม เป็นลักษณะสำคัญอีกอย่างหนึ่งของสังคมร่วมสมัย และส่งอิทธิพลต่อความเคลื่อนไหวของสังคม กระแสหลักอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นเดียวกับการประกอบสร้างชุดความคิดของผู้หญิงในฐานะแม่ ที่ได้นำแนวคิดการบริหารเพื่อให้ได้มาซึ่งมาผลกำไรมาเป็นหนึ่งในแนวทางการเลี้ยงดูลูกให้ประสบผลสำเร็จ

จากเนื้อหาในตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กระแสนิยมมีบทบาทสำคัญในการประกอบสร้างความเป็นแม่ของผู้หญิง ที่ไม่เพียงต้องดูแลลูกได้เท่านั้น แต่ต้องรู้จักถนอมช่วงเวลาแห่ง “โอกาสทอง” ที่จะเริ่มลงทุนกับลูก ต้องมีความรู้ในส่วนที่ว่า จะต้องลงทุนด้วยสิ่งใด เป็นราคาหรือเวลาเท่าไร จึงจะทำให้ลูกมีพัฒนาการที่ดี และนำไปสู่ผลลัพธ์ของการลงทุนที่คุ้มค่า ซึ่งการจะดำเนินการลงทุนให้ได้ผล ต้องอาศัยความรู้ และการเฝ้าดูลูกอย่างใกล้ชิด เพื่อเรียนรู้และสร้างผลประโยชน์แก่ลูกให้คุ้มค่าที่สุด มิติของผู้หญิงในฐานะแม่ยุคใหม่ที่สะท้อนผ่านถ้อยคำอุปลักษณ์การบริหาร จึงไม่ใช่ผู้หญิงที่สามารถบริหารจัดการลูกหรือเรื่องต่าง ๆ ในครอบครัวได้เพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องเป็นแม่ผู้รอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ ของลูก เพื่อที่จะสร้างผลประโยชน์ที่ดีที่สุดให้แก่ลูก

จากสองตัวอย่างที่กล่าวมา อุปลักษณ์ แม่คือนักบริหาร สามารถสะท้อนภาพและบทบาทของผู้หญิงที่มีความสามารถในการทำงานและปฏิบัติหน้าที่แม่ได้เป็นอย่างดี มโนทัศน์แม่เป็นดั่งนักบริหาร มีนัยยะของการยกย่องผู้หญิงยุคใหม่ที่มีทั้งความเป็น working woman และความเป็น Super Mom รวมถึงการให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้หญิงทั้งที่ทำงานนอกบ้านและทำงานในบ้านว่าต้องใช้ความสามารถและความรู้ และมีความสำคัญพอ ๆ กัน แต่ในขณะเดียวกัน การใช้ถ้อยคำที่ใช้ในวงความหมายของการบริหารจัดการ เพื่ออธิบายผู้หญิงในฐานะแม่ยุคใหม่ยังคงสะท้อนแง่มุมของผู้หญิงที่ยังคงติดอยู่ในกรอบของบทบาทเดิม ๆ ดังเช่นที่ปรากฏในตัวอย่างที่ 3

ตัวอย่างที่ 3

“แม่ เป็น อาชีพที่ไม่มีวันหยุด เพราะนอกจากจะต้องดูแลลูก ดูแลคู่ชีวิต และอีกสารพัด การจัดการในบ้าน เราจึงรู้สึกว่าเป็นแม่ (บางคน) ซ้ำล้นบ่อย ๆ จริง ๆ แล้วไม่ได้เป็นความผิดปกติดีอะไร แม่แต่ละคนมีเรื่องที่ต้องจัดการหลายอย่าง จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่จะลืมนั่นนี่ได้” (Barra, 2014)

จากตัวอย่างที่ 3 มีการใช้คำว่า การจัดการ ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้ในวงความหมายของการบริหารจัดการ องค์กร การจัดการ หรือ Management หมายถึง กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมที่กลุ่มบุคคลในองค์กร ร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้ 5 ขั้นตอนประกอบด้วย การวางแผน การจัด องค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม เมื่อนำมาใช้ในบริบทของการดูแลเลี้ยงดู ลูกจึงแสดงให้เห็นการเปรียบการบริหารจัดการกับการเลี้ยงดูลูกให้บรรลุวัตถุประสงค์ของผู้เป็นแม่

เนื้อหาในบริบทนี้นำเสนอภาระหน้าที่ของแม่ที่ต้องเหน็ดเหนื่อยจัดการสิ่งต่าง ๆ ภายในบ้าน แสดงให้ เห็นว่า การทำงานต่าง ๆ ภายในบ้านของผู้หญิงก็มีความเหน็ดเหนื่อยไม่แพ้การทำงานนอกบ้าน อีกทั้งยังต้อง มีหลักการบริหารจัดการที่ดี เพื่อดูแลสมาชิกในครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์ หน้าที่การจัดการของแม่ภายในบ้าน จึงต้องอาศัยความอดทนและทักษะการจัดการไม่แพ้การบริหารงานนอกบ้าน แต่อีกนัยหนึ่ง การนำเสนอ บทบาทหน้าที่อันเหน็ดเหนื่อยของผู้หญิงในฐานะแม่ ได้แสดงให้เห็นการผลิตซ้ำว่าทกรรรม การดูแลจัดการ ภายในบ้าน คือ หน้าที่ของผู้หญิง แม้อยู่ในเนื้อหาจะใช้อุปลักษณะการจัดการ ในฐานะผู้บริหาร แต่ก็ยังคงเป็น ผู้บริหารที่ทำหน้าที่เพื่ออำนวยความสะดวก ดูแลรับใช้สามีและลูก การเป็น “แม่ที่ไม่มีวันหยุด เพราะนอกจาก จะต้องดูแลลูก ดูแลคู่ชีวิต และอีกสารพัดการจัดการในบ้าน” แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายจัดการทุกสิ่ง ภายในบ้าน ถึงแม้จะได้รับบทบาทเป็นผู้บริหารจัดการ แต่ก็ต้องแสดงบทบาทของการเป็นแม่บ้านแม่เรือน ควบคู่ไปกับบทบาทของความเป็นแม่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อุปลักษณะ [แม่คือนักบริหาร] ผู้เขียนบทความในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็กได้ นำถ้อยคำที่ใช้ใน บริบทการบริหารมาใช้ในบริบท การเลี้ยงดูลูก ซึ่งแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบการเลี้ยงดูเป็นการบริหารจัดการ การ ลงทุน ที่มีผลกำไร อาชีพของนักบริหาร เปรียบเป็นบทบาทความเป็นแม่ กลยุทธ์ที่ใช้ในวงการธุรกิจเปรียบเป็น วิธีจัดการดูแลลูก การบริหารเปรียบเป็นการดูแลเอาใจใส่ เลี้ยงดู การลงทุน ลงแรง จ่ายราคา เปรียบเป็นการ ทุ่มเทเอาใจใส่ประเมิณผลเปรียบเป็นการติดตาม การปรับปรุง / พัฒนาเปรียบเป็นเปลี่ยนวิธีการเลี้ยง และผล ปลายทางเปรียบเป็นความประสบความสำเร็จของลูก

แม่คือครูผู้ชี้นำ

จากการศึกษาพบว่ามโนทัศน์ แม่เปรียบเสมือนครูคนแรกของลูก ไปถูกหยิบยกมาใช้ใน การกล่าวถึงความเป็นแม่ โดยการเปรียบเทียบ แม่เป็นครูคนแรก ที่คอยอบรม สั่งสอน และเป็นแบบอย่างที่ดี ให้กับลูก จากการสำรวจพบว่า ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนเกี่ยวกับแม่คือครูคนแรก มีจำนวน 41 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 18.80 ซึ่งแสดงลักษณะคู่สัมพันธ์ (mapping) ได้ดังนี้

“แม่คือผู้สร้างโลก” เป็นคำกล่าวที่ไม่เกินจริง เพราะกว่าคนหนึ่งจะเติบโตขึ้นมาได้ และได้ดีเป็น พลเมืองดีนั้น ก็ต้องผ่านสองมือแม่ที่ให้ความรัก (Barra, 2014)

จากมโนทัศน์ แม่คือผู้สร้างโลก แสดงให้เห็นบทบาทของแม่ที่ต้องเป็นผู้วางรากฐานชีวิตให้กับลูก เช่นเดียวกับครูที่ต้องเป็นผู้ปลูกฝังความรู้ให้กับเด็ก ๆ ความเป็นแม่ถูกคาดหวังว่าต้องเป็นผู้ดูแลเลี้ยงดูให้เด็ก เติบโตขึ้นมา ตามกรอบความเป็น “พลเมืองดี” ของสังคม เช่นเดียวกับครูที่มีหน้าที่อบรมสั่งสอนทั้งในด้าน ความรู้ และการเป็นคนดี ถึงแม้ว่า มโนทัศน์แม่คือผู้สร้าง จะเป็นถ้อยคำที่ใช้บริบทเชิงยกย่อง หรือดูเป็นหน้าที่ ที่ยิ่งใหญ่ แต่ภายในเนื้อหานี้ ได้สะท้อนบทบาทหน้าที่ของผู้เป็นแม่ ที่ถูกทับซ้อนอยู่กับบทบาทของครู ซึ่งเป็น

ผู้ที่ต้องทำงานหนักและเสียสละ รวมไปถึงความคาดหวังของสังคมที่มีต่อแม่ ว่าต้องเป็นผู้เลี้ยงดูลูกให้เจริญเติบโต ต้องเป็นบุคคลที่สร้างพลเมืองดีออกสู่สังคม ลูกจะเป็นคนดีได้ก็ด้วยความรักจากแม่และการเลี้ยงดูที่ดี แม่จึงเป็นผู้ที่ต้องแบกรับความรับผิดชอบทั้งในครอบครัวและสังคม

เช่นเดียวกับในตัวอย่าง แม่คือนักวิชาการ ที่บทบาทของแม่เชื่อมโยงกับบทบาทของครู ดังเช่นในตัวอย่าง

“แม่เป็นอะไรได้บ้าง...นักวิชาการ แม่มือใหม่ที่อ่อนประสบการณ์เรื่องลูก ข้อมูลทฤษฎีหรือแนวปฏิบัติจริงจากครอบครัว ล้วนเป็นคลังข้อมูลและต้นทุนที่ดี (Barra, 2014)

ในบริบทข้อความข้างต้น แม่คือนักวิชาการ เป็นอีกหนึ่งมิติทัศน์ที่นำบทบาทของครูมาใส่ในคุณลักษณะของความเป็นแม่ ซึ่งนอกจากแม่จะต้องเลี้ยงดูลูกให้เจริญเติบโตทางร่างกายและทางด้านพฤติกรรมที่ต้องเป็นคนดีตามกรอบของสังคมแล้ว แม่ยังต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางวิชาการในการเลี้ยงดูที่ต้องเชี่ยวชาญทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ

ความเป็นแม่นักวิชาการ ถือเป็นบทบาทของแม่ในสังคมยุคใหม่ ที่ไม่ใช่แค่การมีความรู้เป็นแม่ศรีเรือน และเลี้ยงลูกเท่านั้น แต่ยังต้องเป็นผู้หญิงที่มีความรู้ ศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ แต่การเปลี่ยนแปลงตัวตนของคนเป็นแม่ในยุคใหม่เช่นนี้ ยังคงอยู่ในบทบาทหน้าที่ที่ต้องนำมาปรับใช้กับการเลี้ยงดูลูก การที่จะเป็นแม่ที่ดีได้ จะต้องมีการเรียนรู้และความรู้ที่นำมาปรับใช้กับการเลี้ยงดู ถ้าขาดคุณสมบัติในข้อนี้ จะถือเป็น “แม่มือใหม่ที่อ่อนประสบการณ์เรื่องลูก” ผู้เป็นแม่จึงต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ตามคุณสมบัติของแม่ยุคใหม่ ในขณะเดียวกัน การเป็นแม่ที่มีความรู้ทางวิชาการ ได้สะท้อนให้เห็นว่า บทบาทหน้าที่ของการเลี้ยงดูลูก ยังถูกวางกรอบให้เป็นของแม่ ผู้หญิงถูกคาดหวังให้เรียนรู้ และปรับตัวต่อสังคมใหม่ ๆ เพื่อกลับมารับบทบาทของแม่ ให้ตรงกับคุณสมบัติที่ครอบครัวและสังคมคาดหวัง

ถ้อยคำอุปลักษณดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นมุมมองต่อความเป็นแม่ว่า แม่ คือ ผู้ที่มีหน้าที่ให้การเลี้ยงดู สั่งสอน ให้ความรู้ และต้องเป็นผู้ที่แสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาสอนลูกให้เกิดทักษะและพัฒนาการที่เป็นไปตามวัย รวมถึงอยู่ในกรอบที่สังคมคาดหวัง

แม่คือนักต่อสู้

จากการศึกษาถ้อยคำที่สะท้อนมโนทัศน์พบว่า แม่คือ นักต่อสู้ มีจำนวน 41 ถ้อยคำ ถ้อยคำอุปลักษณดังกล่าวเปรียบความเป็นแม่กับนักต่อสู้ ที่มีศัตรูเป็นโรคในขณะตั้งครรภ์ โรคในเด็ก และต้องคอยรับมือกับพฤติกรรมของลูกน้อย การเปรียบนี้สะท้อนให้เห็นมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่าแม่คือผู้ที่เก่งรอบด้าน การเลี้ยงเป็นเรื่องใหญ่เทียบเท่ากับการต่อสู้ ดังตัวอย่าง

“รับมือกับความดื้อของลูก” (Barra, 2014)

“รับมือปัญหาผิวช่วงตั้งครรภ์” (Barra, 2014)

“รับมือให้อยู่หมัด ลูกโอไม่หยุด” (Barra, 2014)

“ใช้อาวุธตุ๊กตาสั่งจันทนาการ” (Toddler, and Kid, 2014)

“ร่างกายหนูต้องการการปกป้อง” (Barra, 2014)

“ศัตรูยามคำคืนของคุณแม่ ขณะที่คุณแม่ควรได้พักผ่อนอย่างเต็มที่ในยามคำคืน หลังจากผ่านกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ความอ่อนเพลียและสภาวะร่างกายที่ไม่เหมือนปกติ...ก็มีศัตรูมาปรากฏขึ้นจนได้ ในยามที่คุณแม่กำลังหลับใหล” (Barra, 2014)

จากตัวอย่างโมโนอุปลักษณ์ แม่คือนักต่อสู้ ปรากฏการใช้คำ รับมือ ปัญหา อาวุธ การปกป้องและศัตรู เพื่ออธิบาย บทบาทของแม่ว่าเป็น นักต่อสู้ ที่ต้องมีความแข็งแกร่ง เพื่อรับมือกับสิ่งอันตรายต่าง ๆ บริบทของคำเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นมุมมองต่อความเป็นแม่ว่า ต้องเป็นผู้ที่เฝ้ารอบด้าน มีความรู้ในการรับมือกับอุปสรรคในการเลี้ยงลูก สามารถจัดปัญหาและปกป้องลูกของตนเองให้ปลอดภัยจากสิ่งต่าง ๆ การเลี้ยงลูกจึงเป็นเรื่องใหญ่ที่เทียบเท่ากับการต่อสู้ ถ้อยคำเหล่านี้ ช่วยขบเน้นบทบาทของการเป็นแม่ที่ไม่เพียงมีความรู้ แต่ยังต้องมีความแข็งแกร่งทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในการเลี้ยงดูลูก

ถ้อยคำที่สะท้อนโมโนอุปลักษณ์ แม่คือนักต่อสู้ ได้สร้างภาพแทนของแม่ในยุคสมัยใหม่ ที่ไม่ได้ยึดติดอยู่กับความเป็นแม่หรือหญิงในชนบทเดิม แต่สร้างภาพแทนของแม่ให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน ที่มีทั้งโรคร้าย และความอันตรายของสังคม ถึงแม้ โมโนอุปลักษณ์ แม่ คือนักต่อสู้ จะยกย่องบทบาทของแม่ให้ดูเข้มแข็ง และสามารถรับมือกับปัญหาในหลาย ๆ ด้านได้ แต่การนำคุณสมบัติของผู้ชาย เช่น การต่อสู้กับศัตรู การใช้อาวุธ มาใส่ให้ผู้หญิง เพื่อทำให้เป็นแม่ที่ดี ยังคงสะท้อนทัศนคติ การเชิดชูคุณสมบัติของผู้ชาย ที่ผู้หญิงในบทบาทแม่จะต้องทำการปรับเปลี่ยน เพื่อให้มีคุณสมบัติของแม่ที่ดีที่สามารถปกป้องลูกได้ การเป็นแม่ต้องพยายามปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิต การแก้ปัญหา และสภาพจิตใจ เพื่อให้บทบาทในการเลี้ยงดูลูกเป็นไปอย่างสมบูรณ์ ที่ไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แต่แม่ยังคงต้องปรับเปลี่ยนตนเอง พยายามทำให้ตนเองแข็งแกร่งขึ้น เพื่อรับบทบาทในการเลี้ยงดูลูกเช่นเดิม

แม่คือนักออกแบบ

แม่คือนักออกแบบ เป็นอีกอุปลักษณ์หนึ่งที่นำมาใช้ เมื่อพูดถึงบทบาทของแม่ยุคใหม่ ผู้ใช้ภาษาเปรียบความเป็นแม่กับนักออกแบบ และผลงานของนักออกแบบมาเป็นแบบเปรียบเทียบ การเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นมุมมองต่อความเป็นแม่ว่า เป็นผู้ที่ได้รับผิดชอบชีวิตลูกให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี

อุปลักษณ์แม่คือนักออกแบบได้นำมาใช้ในตัวอย่างต่อไปนี้

“แม่เป็นอะไรได้บ้าง...นักออกแบบ บางคนบอกว่าอนาคต คือเรื่องที่กำหนดไม่ได้แต่บางเรื่องหากทำได้ก็ดีต่อคุณ เช่นเมื่อลูกถึงวัยเรียนควรศึกษาข้อมูลถึงหลักสูตร หรือสถานที่หรือความพร้อมของลูกเป็นต้น (Editor, 2014)

“ออกแบบชีวิตลูกด้วยการตรวจเงิน” (Barra, 2014)

“เวิร์กกิ้งมัมคนดัง ร้อยเอกหญิงวันทิตา หรือ คุณแคท เผยวิธีสร้างลูกให้เก่ง ดี มีสุข ต้องเน้นใน 3 ขวบปีแรกซึ่งเป็นเวลาทองของชีวิตลูก”

จากตัวอย่าง เป็นถ้อยคำอุปลักษณ์ความเป็นแม่ที่ผู้ใช้ภาษา ใช้คำ นักออกแบบ ออกแบบ และสร้าง เพื่อกล่าวถึงความเป็นแม่ บทบาทของแม่ หน้าที่ของแม่ การใช้คำ เหล่านี้แสดงการเปรียบความเป็นแม่กับนักออกแบบ งานของนักออกแบบ ที่สร้างสิ่งต่าง ๆ ได้ เป็นโมโนอุปลักษณ์ที่ทำให้แม่ดูมีอำนาจและบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูลูก โดยใช้อาชีพนักออกแบบ มาแสดงถึงการเป็นแม่ที่ทันสมัย การใช้อุปลักษณ์ดังกล่าวนี้ สะท้อน

มุมมองของผู้ใช้ภาษาว่าความเป็นแม่ เป็นหน้าที่ที่ต้องทำให้ลูกเป็นคนดี เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ อุปลักษณะแม่คือนักออกแบบ ไม่เพียงแสดงให้เห็นภาระหน้าที่ของแม่ที่ต้องเป็นผู้ดูแล จัดสรร และจัดการวางรากฐานชีวิตของลูก แต่แม่ที่เป็นออกแบบ จะต้องรับหน้าที่กำหนดชีวิตของลูก เพื่อให้เป็นไปในแบบที่ตนเองต้องการ รวมถึงการเติบโตขึ้นตามมาตรฐานของสังคมที่ตีกรอบหน้าที่แม่ และอนาคตของลูก ทั้งในเรื่องของทัศนคติ การศึกษา และการประกอบอาชีพ อุปลักษณะแม่คือนักออกแบบ จึงไม่เพียงแสดงบทบาทหน้าที่ของแม่ที่เพิ่มมากขึ้น แต่ยังชี้ให้เห็นว่า บทบาทของแม่ยังไม่ได้หลุดออกจากมาตรฐานและกรอบของสังคม

มิติความเป็นแม่ของผู้หญิงในสังคมไทย

มิติความเป็นแม่ของผู้หญิงที่สื่อผ่านภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก อาจกล่าวได้ว่าภายใต้ความเป็นหญิงที่สมบูรณ์แบบนั้นมีความเป็นแม่ที่อยู่ในตัวตนนั้นด้วย กาลเวลาเปลี่ยนแปลงบทบาทความเป็นหญิงที่เป็นแม่ในสังคมไทยย่อมเปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongsuphachainimit (2016) ศึกษาหญิงสมัยใหม่ทำงานทั้งในบ้านและนอกบ้าน ประณินบัญญัติแลสามมีไม่ขาดตกบกพร่อง และเป็นภรรยาที่มีการศึกษา รู้จักจัดการการเงินของครอบครัว การวางแผนครอบครัว นอกจากนี้ก็รู้การตอบสนองของสามีอย่างเต็มใจด้วย แสดงให้เห็นว่าภรรยาสมัยใหม่เก่งขึ้น มีความรู้ความสามารถรู้จักการนำความรู้มาใช้ในครอบครัว แม้ภรรยาสมัยใหม่จะเก่งมีความรู้ดีเพียงใด ก็ยังอยู่ในกรอบของภรรยาที่ดีของสังคมไทย ไม่ว่าอย่างไรภรรยาก็เป็นผู้ประณินบัญญัติแลสามมี และครอบครัว นอกจากนี้ Wongsuphachainimit (2016) ยังได้สรุปสถานภาพและบทบาทแม่ไว้ 7 กลุ่ม ดังนี้

1) แม่ผู้เดินตามตำรา ผู้ใหญ่สมัยใหม่เลี้ยงดูลูกตามแบบตะวันตกมากขึ้น ตั้งแต่การอ่านหนังสือ ตำราเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ การเตรียมตัวเป็นพ่อแม่มือใหม่ การปรึกษาแพทย์ เพื่อดูแลแก้ไขพฤติกรรม และพัฒนาการต่าง ๆ ของเด็ก มีการอ่านนิทานภาษาอังกฤษให้ลูกฟังก่อนนอน

2) แม่ผู้สั่งสอน ให้คำแนะนำตักเตือน แม่ลูกจะโตเป็นผู้ใหญ่ แม่ก็ยังคงให้คำปรึกษา แนะนำ สั่งสอนลูกในเรื่องต่าง ๆ บางเรื่องที่แม่เห็นว่าลูกทำไม่ถูกต้อง ก็ให้คำตักเตือนสอนสติลูก เพื่อไม่ให้ลูกทำผิด และเกิดความทุกข์

3) แม่ผู้สนับสนุน ให้การสนับสนุนลูกในทุก ๆ เรื่องที่ลูกตัดสินใจ แม้บางเรื่องแม่จะไม่เห็นด้วยแต่เพื่อความสุขของลูก แม่ก็พร้อมที่จะสนับสนุนให้กำลังใจ และอยู่เคียงข้างลูก แม้จะทำใจยอมรับได้ยาก แม่ก็ยินยอมและยอมรับในสิ่งที่ลูกต้องการ

4) แม่เลี้ยงเดี่ยว เป็นแม่ที่ดูแลลูกลำพังเพียงลำพังด้วยตนเอง ผู้หญิงสมัยใหม่มีความเด็ดเดี่ยว ตั้งครรภ์โดยไม่มีพ่อของเด็ก อดทนต่อสายตาคำครหาจากสังคม เข้มแข็งที่เลี้ยงดูลูกเพียงลำพัง ในสังคมปัจจุบันก็ยอมรับสถานภาพแม่เลี้ยงเดี่ยวมากยิ่งขึ้น

5) แม่ผู้ใส่ใจดูแล เป็นแม่ที่ใส่ใจลูกในทุก ๆ เรื่อง ทั้งลูกการกินการอยู่ของลูก แม้ลูกเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วก็ตาม แม่รับรู้ถึงทุกข์ของลูกทุกอย่าง แม้บางเรื่องลูกจะไม่เคยบอก แต่แม่ก็รับรู้ได้

6) แม่ผู้รู้ผิดชอบ เป็นแม่ที่เรียนรู้ชีวิต แม่ก็เป็นปุถุชน ที่ยังต้องเรียนรู้ชีวิต และอาจทำผิดพลาดได้ เมื่อรู้ก็ต้องแก้ไข ปรับปรุง และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ได้บทเรียนเป็นประสบการณ์ชีวิต

7) แม่ผู้วิปลาส แม่บางคนมีความผิดปกติทางจิต เป็นสาเหตุให้ไม่สามารถทำหน้าที่แม่ที่ดีได้ เพราะมีความวิปลาสจิตผิดปกติในตัวเอง

อุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์แม่ ในบทบาทต่าง ๆ ไม่ได้นำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ในแง่มุมที่อ่อนโยน และเลี้ยงลูกด้วยความรักเพียงด้านเดียวต่อไป แต่ยังเป็นแม่ที่มีความเป็นเผด็จการ พยายามควบคุมจัดการลูกให้เป็นไปในแนวทางที่ตนเองต้องการ และเพื่อให้เป็นยอมรับตามค่านิยมของสังคม ความเป็นแม่ยุคใหม่ จึงจำเป็นก้าวทันกระแสโลกและตามค่านิยมของสังคมตลอดเวลา แต่ถึงแม้ว่า ภาพลักษณ์ของแม่ยุคใหม่จะเด็ดขาดและมีความรู้ แต่ในมโนทัศน์แม่ที่ปรากฏ ยังสะท้อนภาพของแม่ที่ยึดโยงอยู่กับ การเป็นแม่ศรีเรือน ความเป็นผู้หญิงที่ถูกคาดหวังว่าจะต้องดูแลจัดการทุกอย่างภายในบ้าน และต้องทำหน้าที่ดูแลทั้งสามีและลูกอย่างไม่ให้ขาดตกบกพร่อง อุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์ความเป็นแม่ จึงเป็นมโนทัศน์ทางภาษาที่สะท้อนบทบาทและอำนาจของผู้หญิงที่กำลังอยู่ระหว่างบทบาทของผู้หญิงยุคใหม่และบทบาทของผู้หญิงยุคเก่า ที่พยายามสวมบทบาทและรับหน้าที่แม่ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสังคม

จากรูปภาษาที่สะท้อนผ่านมโนอุปลักษณะต่าง ๆ เป็นมุมมองของผู้ใช้ภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่ และเด็ก ผู้ส่งสารคือ คุณหมอ พยาบาล ผู้เชี่ยวชาญด้านแม่และเด็ก ตลอดจนคุณแม่ที่มาแชร์ประสบการณ์ พยายามนำเสนอชุดความคิดด้านบวก พยายามสร้างภาพพจน์ให้ผู้หญิงอยู่ในสถานะเท่าเทียมกับผู้ชาย มีโอกาสทางเศรษฐกิจ มุมมองของผู้หญิงที่ทำงานทั้งในบ้านและนอกบ้าน เป็นผู้หญิงที่กล้าแกร่ง ไม่เพียงแต่เป็นใหญ่แค่ในบ้านเท่านั้น ผู้หญิงสามารถเป็นใหญ่นอกบ้านได้ด้วย ซึ่งชุดความคิดนี้สอดคล้องกับกลุ่มสตรีนิยมที่ได้อธิบายถึงการสถาปนาสังคมประชาธิปไตยที่ยกย่องให้ผู้ชายเป็นใหญ่ ซึ่งผู้หญิงจะมีกิจกรรมหลัก ๆ คือ หุงหาอาหารและทำความสะอาด รวมทั้งเรื่องเพศที่เกี่ยวข้องกับทางชีววิทยา คือการมีลูก การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม เช่น การอบรมเลี้ยงดูที่ควบคู่ไปกับการกำหนดหน้าที่กันในสังคมในกระบวนการนั้นซึ่งถือเป็นพื้นที่สวนตัวของผู้หญิง ในขณะที่พื้นที่สาธารณะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่เป็นกิจกรรมของผู้ชายและเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะเท่านั้นที่ถือว่าเป็นการเมือง ซึ่งการแยกพื้นที่ดังกล่าวถูกต่อต้านจากกลุ่มสตรีนิยมที่พยายามผนวกพื้นที่ทั้งสองเข้าด้วยกันเพื่อให้ผู้หญิงมีกิจกรรมทางการเมืองได้ด้วย (Ramitanont, 2012)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าสถานะของผู้หญิงไม่ได้เกิดจากระบบความเชื่อ วัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคมการเมืองเท่านั้น แต่ผู้หญิงถูกกระบวนการกล่อมเกล้าและผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดการยอมรับ สถานภาพและบทบาทของตนเอง เพื่อตอบสนองกลไกควบคุมทางสังคมและการเมืองของผู้หญิง เห็นว่าการที่ผู้หญิงจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้นั้น ผู้หญิงเองต้องพยายามแสดงความสามารถ สร้างพลังให้ตนเองเพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงคุณค่าของผู้หญิงที่อยู่เหนืออคติทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับพื้นที่ของผู้หญิงกับการเรียกร้องอำนาจและบทบาทของผู้หญิงเพื่อให้เกิดการยอมรับจึงเป็นการสั่นคลอนระบบความเชื่อทางวัฒนธรรมและการสร้างอำนาจทางเพศในสังคมไทย (Tveesin, 2007) นอกจากนี้ Phujeeenaphant (2018) ได้ศึกษาว่าในปัจจุบันผู้หญิงได้รับการส่งเสริมกระตุ้นให้มีบทบาทการพัฒนาสังคมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในชุมชน การมีบทบาทเป็นอาสาสมัครในส่วนของ

ภาครัฐและประชาชน การมีบทบาททางการเมือง ความคิดเรื่องสิทธิและความเสมอภาคในการทำหน้าที่ของผู้หญิง บทบาทของผู้หญิงจึงปรากฏได้หลายรูปแบบหลายระดับ

องค์ความรู้ใหม่

แบบเปรียบเทียบ (source domain)		สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain)
[อาชีพ]		[บทบาทของแม่]
นักบริหาร	→	ลงทุน บริหารดูแล ประเมินผลจากลูก
ครู	→	อบรมสั่งสอน เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก
นักต่อสู้	→	รับมือกับปัญหา ดูแล ปกป้องลูก
นักออกแบบ	→	ออกแบบอนาคตตามที่สังคมคาดหวัง

จะเห็นได้ว่า การแบบเปรียบเทียบและบทบาทของแม่ที่ปรากฏสะท้อนให้เห็นบทบาทของผู้หญิงในสังคมสมัยใหม่ ที่ยึดโยงอยู่กับสังคมที่ผู้หญิงมีโอกาสและความสามารถในการทำงานขับเคลื่อนสังคม แต่ในขณะเดียวกัน บทบาทในส่วนนี้ก็ได้กลายเป็นกรอบให้กับผู้หญิงที่แม้จะมีบทบาทในการทำงาน แต่ในขณะเดียวกันก็ถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่แม่ให้สมบูรณ์ ตามที่ Boonnak (2014) ได้กล่าวไว้ว่า สังคมมีความคาดหวังในตัวผู้หญิง ที่จะต้องมีสัญชาตญาณความเป็นแม่โดยธรรมชาติ และสร้างกรอบของความเป็นแม่ในอุปถัมภ์ทางภาษาที่ปรากฏ จึงแสดงให้เห็นว่า สังคมคาดหวังในความเป็นแม่ในตัวตนของผู้หญิงค่อนข้างสูง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า มโนทัศน์บทบาทความเป็นแม่ที่สะท้อนจากมุมมองของผู้ใช้ภาษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ได้แก่ แม่คือนักบริหาร แม่คือครูคนแรก แม่คือนักต่อสู้ และแม่คือนักออกแบบ แสดงให้เห็นความสำคัญของแม่ ว่าเป็นภาระหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ มีบทบาทที่สำคัญต่อลูก โดยเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อนำเสนอบทบาทของการเป็นแม่ยุคใหม่ ที่ต้องกระฉับกระเฉง มีความรู้ มีความแข็งแกร่ง หลุดกรอบจากผู้หญิงในสมัยก่อน แต่ในขณะเดียวกัน ก็เป็นการตีกรอบให้กับแม่ในยุคสมัยใหม่ ที่ถูกคาดหวังว่าต้องมีคุณสมบัติ เป็นไปตามสิ่งที่สังคมยุคใหม่คาดหวัง แม่ต้องเป็นฝ่ายที่ปรับตัว เพื่อมารับผิดชอบหน้าที่ของแม่ ความเป็นแม่ในยุคปัจจุบัน ก็ยังไม่หลุดไม่ออกจากกรอบของสังคม ที่ผู้หญิงต้องรับผิดชอบงานทั้งในบ้าน นอกบ้าน ทั้งยังถูกตีกรอบของสังคม ผ่านบทบาทของแม่ โดยมีตัวชี้วัดเป็นผลลัพธ์เป็นความสำเร็จ และการเป็นคนดีของลูก ที่แม่จะต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้ประสบความสำเร็จในฐานะแม่ ตามค่านิยมของสังคมยุคใหม่

สรุป

ถ้อยคำอุปถัมภ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ของแม่ในนิยายสารเกี่ยวกับแม่และเด็กจึงสะท้อนให้เห็นมิติใหม่ของการเป็นแม่ของผู้หญิงในสังคมปัจจุบันที่สังคมคาดหวังว่า ผู้หญิงที่เป็นแม่ต้องมีความสามารถ แม่ใน

ปัจจุบันต้องมีความรู้ แสวงหาความรู้รอบด้าน ไม่เพียงแต่เรื่องของการเลี้ยงดูลูกเท่านั้น แต่คือทุกอย่างในครอบครัว แม้ที่พึงปรารถนาจะต้องเก่ง มีความรู้ ความสามารถ สามารถแก้ไขปัญหาจัดการในทุก ๆ เรื่อง จะเห็นได้ว่าความเป็นแม่ไม่เป็นเพียงสัญชาตญาณเท่านั้น แต่ความเป็นแม่ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ และความเป็นผู้นำอยู่ในตนเอง

ในยุคที่ผู้หญิงก้าวเข้าสู่โลกของการทำงานและการมีบทบาททางสังคม ความเป็นแม่ยังคงถูกนำมาเชื่อมโยงกับคุณสมบัติของผู้หญิงที่จำเป็นต้องนำมาปรับใช้กับการดูแลครอบครัว บทบาทของแม่ การทำหน้าที่ของแม่ การเลี้ยงดูเปรียบเสมือนการบริหารงานในภาคธุรกิจที่มีคุณสมบัติเป็นนักวางแผน จัดการ ความเป็นแม่จึงถือเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ไม่ว่าจะผ่านมาก็ยุคก็สมัย แต่ในสังคมปัจจุบัน ความเป็นแม่เริ่มถูกนำไปผูกติดกับโลกแห่งทุนนิยม ความรักความเอาใจใส่ของแม่ ถูกนำไปเปรียบเทียบกับการลงทุนลงแรง เพื่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ลูก การดูแลเลี้ยงดูลูกจึงเปรียบกับการสร้างต้นทุนทางธุรกิจ ชี้นำแนวทางเพื่อไปสู่ผลประโยชน์ และทำให้ลูกกลายเป็นผลผลิตหรือกำไรที่ผู้เป็นแม่จะได้รับ จะเห็นได้ว่า บริบททางเนื้อหาที่พูดถึงแม่ในบทบาทต่าง ๆ จะไม่กล่าวถึงความรัก ความสัมพันธ์ระหว่างแม่ลูก แต่จะพูดถึงขั้นตอนการจัดการเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์อันเป็นผลประโยชน์แทน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สื่อประเภทยุติสารมีการใช้สัญลักษณ์ทางภาษา สะท้อนบทบาทของแม่ในสังคมไทยยุคใหม่ที่มีความหลากหลายมากขึ้นกว่าสังคมสมัยก่อน โดยใช้บทบาทของอาชีพต่าง ๆ มาเป็นภาพแทน เพื่อสะท้อนบทบาทของแม่ในยุคใหม่ที่ยังคงดำเนินไปภายใต้กรอบของสังคมที่กำหนดบทบาทของความเป็นแม่ ดังนั้น จึงสามารถนำไปศึกษาในเชิงของความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคม เพื่อศึกษาบทบาทของผู้หญิง และค่านิยมของสังคมที่มีต่อผู้หญิงในแต่ละยุคสมัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

- 2.1. บทบาทของผู้หญิงสมัยใหม่ที่สะท้อนผ่านภาษาในรูปแบบอื่น ๆ เช่น นามนัย การใช้สัญลักษณ์ เป็นต้น
- 2.2. ภาษาที่สะท้อนบทบาทของเพศหญิงที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะสังคม
- 2.3. ผู้หญิงและบทบาทความเป็นแม่ที่ปรากฏในวรรณกรรมร่วมสมัย

References

- Barra, M. (2014). Super Mom. *Magazine Mother and child*. (February 2014) : 83.
- Boonnak, A. (2014). mother's identity. *Modernmom Journal*. (August 2014) : 38-39.
- _____. (2014). A new world and a baby's adapting. *MC mother and child*, 38(514), 32.
- _____. (2014). Dealing with skin problems during pregnancy. *Modernmom*, 19(229), 46.
- _____. (2014). How to cope a child's cough. *Modernmom*, 19(225), 76.
- _____. (2014). Solving the problem : teeth grinding in children. *MC mother and child*, 37(511), 66.
- _____. (2014). Stubborn child! can only be defeated by using techniques. *MC mother and child*, 37(509), 18.
- _____. (2014). To be mom. *Mother & Care*, 10(114), 27.
- Coughlin, L., Wingard, E., & Hollihan, K. (2011). *Enlightened Power: How Women are Transforming the Practice of Leadership*. Jossey-Bass.
- Halliday, m.a.k. (1994). *an introduction to functional grammar*. 2nd ed. London: Arnold
- Lakoff, G., & Mark, J. (1980). *Metaphor we live by*. USA: Chicago Press.
- Phujeenaphant, P. (2018). Women Role in Creating Politic Equity and Volunteering Work in Social Development. *PSDS Journal of Development Studies*, 14(1), 179.
- Ramitanont, C. (2012). *Women's Studies, Feminism: An Introduction*. Chiang Mai: Wanida printing.
- Toddler & Kid. (2014). DIY: Do it your hand self. *Modernmom*, 19(229), 148.
- Tveesin, S. (2007). Women, men and sexuality: gender studies in anthropology. *Journal of Social Sciences*, 19(1), 312-358.
- Wongsuphachaimit, S. (2016). *A study of the status and roles of women in Nara's novels*. (Master's Thesis). Burapha University. Chonburi.